

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2004. aasta I poolaastal

Tallinn
Oktoober 2004

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438

EKI direktor Marje Josing
19080 Tallinn Rävala 6
Tel. +372 646 6439
Fax +372 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	4
Piimatööstus.....	5
Hinnad	6
Väliskaubandus.....	11
Maailmaturg.....	16
Kokkuvõte	20

Eesti piimaturg 2004. aasta I poolaastal

Piima tootmine

2004. aasta esimesel poolaastal toodeti Eestis piima statistikaameti andmetel 318954 tonni, mis on mullusega võrreldes 5,5% ehk 16,7 tuhande tonni võrra enam (I pa 2003 – 302,3 tuh t, tabel 1). Keskmine piimatoodang lehma kohta ulatus vaadeldud perioodil 2689 kilogrammini, mis on 131 kg võrra suurem eelmise aasta sama ajavahemiku tasemest. Keskmine väljalüps on suurenenud väheproduktiivsete väikekarjade likvideerimise ja samaaegselt produktiivsemate suurkarjade suurenemise tagajärjel.

Lehmade arv on tänavu suurenenud tuhande lehma võrra ning ulatus 2004. aasta I poolaasta lõpuks 118,2 tuhande lehmani. Lehmade arvu kasvu on soodustanud kokkuostuhindade tõus, mistõttu perspektiivsemad suurtootjad püüavad oma karju suurendada ja piimakvooti juurde taotlelda.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad Eestis I poolaastatel 2002 - 2004

	2002 I pa	2003 I pa	2004 I pa	Muutus, +,-	
				I pa '04 - I pa '03 kogusena	I pa '04/ I pa '03, %
Piimatoodang (tuh.t)	315,6	302,3	319,0	16,7	5,5
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	2547	2558	2689	131	5,1
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	123,0	117,2	118,2	1,0	0,9
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	247,2	245,6	268,2	22,6	9,2
Kokkuostu osakaal toodangust, %	78,3	81,2	84,1	x	x

Allikas: ESA

Euroopa Liidu poolt määratud kvoodist (624,5 tuh t) oli PRIA poolt (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet) mai alguse seisuga välja jagatud 525,3 tuh tonni (tabel 2). Sellest 513,7 tuhat tonni oli tarnekvoot ja 11,6 tuhat tonni otseturustuskvoot. Piimakvooti taotles PRIA andmetel 2145 piimatootjat. Väljajagamata kvoodiosale ehk reservile, mahus 99,2 tuhat tonni, oli kvoodiomanikel võimalik ajavahemikul 1.06–1.07.2004 esitada täiendavaid taotlusi tingimusel, et eelmisel aastal oli kvoodi täitumus vähemalt 80%. Eelmine kvoodiaasta näitas, et aasta jooksul vähenes kvooditaotlejate arv tootmise lõpetanud väikekarjade arvelt. Ka tänavu oli augusti alguseks kvooditaotlejate arv vähenenud 2135-le, kuid samas kvoodimaht suurenenud 528,2 tuhandele tonnile. Reservis oli augusti alguse seisuga veel 60 tuhat tonni otseturustuskvooti.

II kvartalis ehk uue kvoodiaasta esimesel kolmel kuul täideti 23,1% EL poolt määratud piimakvoodist (27,5% Eestis väljajagatud kvoodist). Sealjuures oli kõrgem täitmine EL-i tarnekvoodi osas - 26,5% (Eesti kvoodist 27,7%), otseturustuskvoodist täideti ¼ kvoodiaastal ainult

2,4% (18,4%). Kvoodi täitmist sellisel tasemel võib pidada tootmisega proportsionaalseks, kuivõrd aasta II ja III kvartalis on piimatootmise maht veidi kõrgem kui I ja IV kvartalis. See tähendab, et kuigi mõned tootjad ületavad neile eraldatud kvote, siis ei tohiks esimese kolme kuu kvooditäitmise näitajate alusel Eesti kokku oma piimakvooti ületada.

Tabel 2

Piima tootmiskvoodid Eestis

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood:			
1.04.2003 – 31.03.2004,			
- kehtestatud kvoot, tonni	900 000	810 000	90 000
- esitatud taotlusi, tonni	645 675	617 457	28 217
- tegelik täitmine, tonni	491 749	479 601	12 148
- % taotlusest	76,2	77,7	43,1
1.04.2004 – 31.03.2005*			
- EL määratud kvoot, tonni	624 483	537 118	87 367
- välja jagatud kvoot, tonni	525 334	513 749	11 585
- % EL kvoodist	84,1	95,6	13,3
- reserv, tonni	99 151	23 369	75 782
- täitmine 3 kuuga, tonni	144 482	142 350	2 131
- % EL kvoodist	23,1	26,5	2,4
- % välja jagatud kvoodist	27,5	27,7	18,4
Piima tootmine ja kokkuost II kvartal 2004**	173 000	147 100	25 900

*Välja jagatud kvoot seisuga 4.05.2004 2145-le loomaomanikule

** ESA andmed: kokku veerul tootmine, tarnekvoodi veerul kokkuost ja otseturustuse veerul kahe esimese veeru vahe.

Allikas: PRIA

Piimatööstus

Tänavu suurenes tööstuste poolt varutava toorpiima kogus nii esimeses kui ka teises kvartalis. I poolaastal varusid piimatööstused kokku 268,2 tuhat tonni toorpiima, mida on 9,2% enam kui mullu samal ajavahemikul. Kusjuures II kvartalis ostsid tööstused toorpiima kokku 10% rohkem kui aasta tagasi. Tööstuste poolt osteti kokku 84,1% kogu esimesel poolaastal toodetud piimast, mis on 2,9%-punkti võrra enam kui eelmise aasta I poolaastal. Varutud piima keskmine rasvasisaldus oli 4,1%. Toorpiima kvaliteet on veelgi paranenud. Eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 96,8 % varutud piimast ja esimesse sorti läks 2,6% piimast (I pa 2003 vastavalt 91,2% ja 7,8%).

ESA kiirstatistika andmetel on selle aasta I poolaastal piimatööstuses järsult suurenenud või, pulbrite ja jäätise tootmine, vähenenud aga juustu tootmine võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (tabel 3). Või tootmismahd suurenes 2,3 korda, jäätisel 1,8 korda, piimapulbril 1,4 korda ja lõssipulbril 1,3 korda. Piimatoodete tootmismahd on suurenenud tänu ekspordimahtude suurenemisele ja ekspordihinna tõusule. Juustu eksport vähenes aga I poolaastal üle kahe korra

ning müük siseturule on samuti vähenenud, mistõttu oli ka juustu tootmismaht viimasel poolaastal varasemast väiksem. Kodumaine juust on eelmistel aastatel tugevasti oma turuosa koduturul kaotanud odavamatele importjuustudele peamiselt Leedust ning nüüd on raske seda tagasi võita. Siseturumahust moodustab importjuust praegu üle kolmandiku.

I poolaastal ulatus toodangu müügikäive piimatööstuses jooksvates hindades 1,81 mld kroonini ning ületas eelmise aasta sama perioodi käivet 39,5%-liselt. Ekspordikäibe kasv oli samal ajavahemikul 42,9% ja ulatus 560 mln kroonini. Ekspordi osakaal piimatööstuste toodangu kogumüügist oli tänavu I poolaastal 31% ja suurenes 0,7%-punkti võrra eelmise aasta sama perioodi (30,3%) suhtes.

Euroopa Liiduga liitumise järgselt kadusid Venemaapoolsed topelttollid Eesti toodetele ning eksport võib edaspidi suureneda Venemaale väljaveo arvel. Venemaa veterinaarameti kontroll Eesti piimatööstustes andis augustis ekspordiloo 4 ettevõttele 10 taotlejast, vaatamata sellele, et Eesti piimatööstuse ettevõtetel on EL-poolne tunnustus olemas. Ekspordiloo Venemaale said AS Saaremaa LPT, Valio Eesti AS Laeva Meierei, AS Kalev Paide Tootmine ja Tallinna Piimatööstuse AS, kuid tunnustuseta jäid taotlejatest TÜ E-Piima Põltsamaa Meierei, AS Rakvere Piim, AS Kohuke, AS Tallinna Külkhoone, AS Võru Juust ja AS Põlva Piim.

Tabel 3

Piimatööstuste toodang Eestis I poolaastail 2002 - 2004

	2002 I pa	2003 I pa	2004 I pa	Muutus	
				I pa '04 - I pa '03 +, - kogusena	I pa '04/ I pa '03, +, - %
Või (tonni)	2886	3277	7466	4189	127,8
Rasvane juust (tonni)	4962	7306	5886	-1420	-19,4
Pastöriseeritud piim (tuh.t)	30,5	36,7	35,0	-1,7	-4,6
Lõssi-vadakupulber ja TPA	3098	6392	7978	1586	24,8
sh lõssipulber (tonni)	2126	5546	7407	1861	33,6
Täispiima- ja koorepulber (tonni)	5917	1728	2446	715	41,6
Jäätis (tonni)	3482	3225	5066	1841	57,1

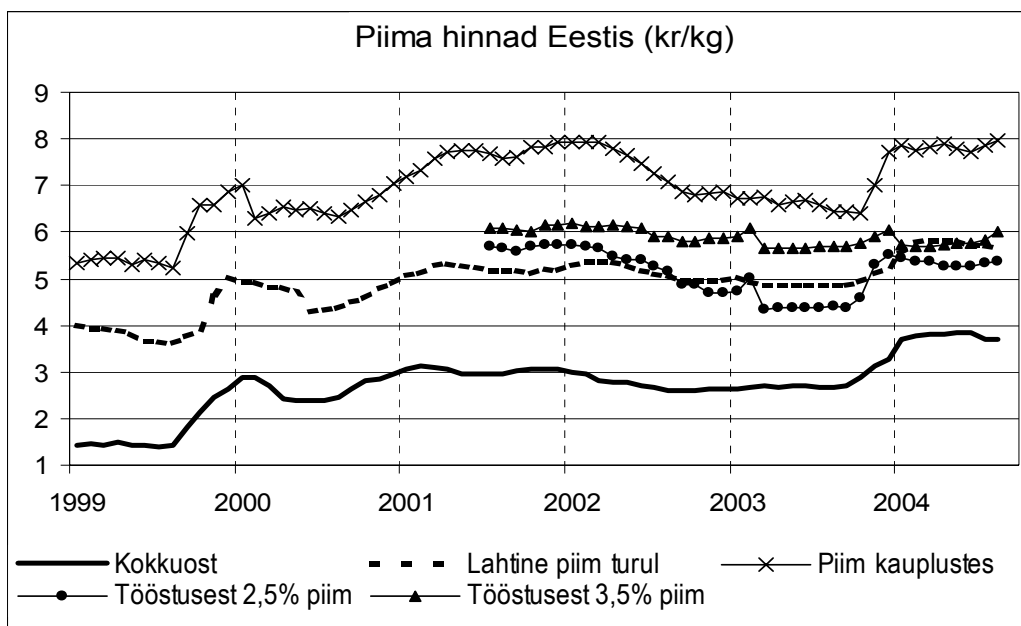
Allikas: ESA kiirstatistika

Hinnad

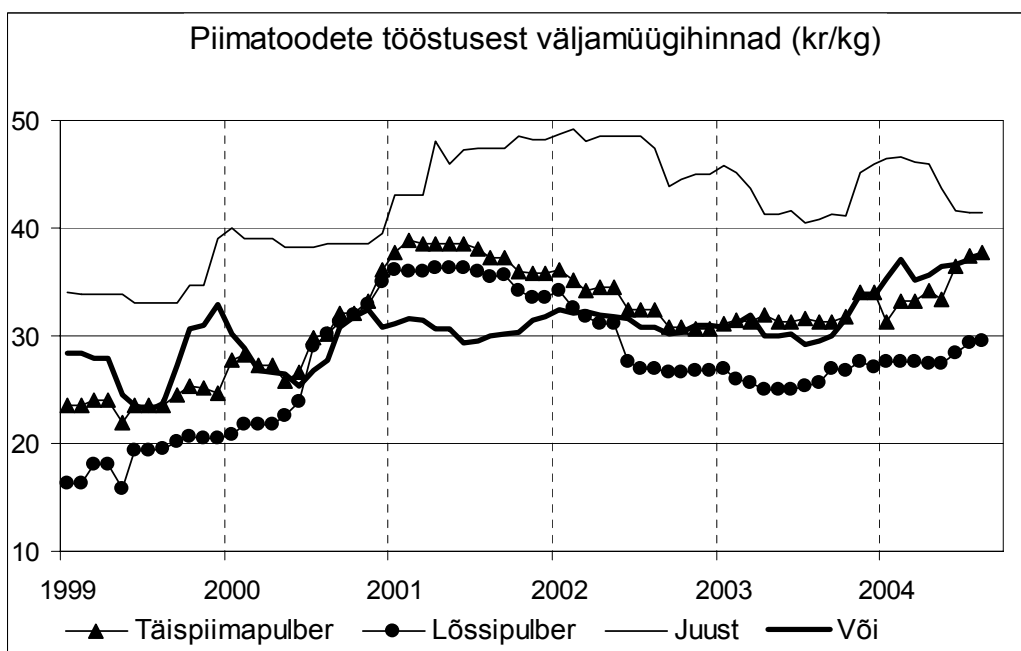
2003. aasta lõpus toimunud piima **kokkuostuhinna** järsk tõus stabiliseerus käesoleva aasta alguses ning püsis suhteliselt stabiilsena üheksa kuu jooksul 3.71...3.85 kr/kg piirides (joonis 1). Hinnatrend I poolaastal oli pidevalt tõusev, kuid suvel pöördus nõrgale langusele. Käesoleva aasta septembris maksid tööstused toorpiima eest keskmiselt 3.81 kr/kg krooni kilogrammi eest, mis on 40% kõrgem möödunud aasta septembrikuu hinnatasemest (2.72 kr/kg). Tänavu teise kvartali keskmine kokkuostuhind (3.84 kr/kg) oli 42,8% kõrgem eelmise aasta II kvartali tasemest (2.69 kr/kg) ja on kõrgeim tase senini Eestis toorpiima eest makstud tasemeist.

Toorpiima kokkuostuhinna tõusuga ja stabiliseerumisega kõrgel tasemel on tõusnud ka piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja jaehinnad siseturul (tabel 4). Aasta jooksul on enim tõusnud või tööstustest väljamüügihind (+20,5%, 38.09 kr/kg), mis saavutas ajalooliselt kõrgeima taseme (joonis 2). Juustu ja joogipiima väljamüügihinnad on tänava küll kõrgemad kui 2003. aasta II kvartalis, kuid jäävad madalamaks 2002. aasta II kvartali väljamüügihindadest. Piimapulbri hinnatõus ületas tänava II kvartali aga ka 2002. aasta II kvartali kõrget hinnataset 2,5%-ga ning see on septembriks tõusnud veel 37.63 kr/kg-ni (so 2,5% madalam kõrgemaist hinnatasemest 2001. aasta I kvartalis – 38.82 kr/kg). Tööstusest väljamüügihindade tõus on jätkunud ka III kvartalis, kusjuures kiireim on olnud taas või hinnatõus (+15,7%).

Joonis 1

Joonis 2

Piimatoodete **ekspordihinnad** on aastaga tõusnud 7,5...28% vahemikus. Soodsamateks ekspordiartikliteks on tänavu kujunenud või ja piimapulber, mille hinnad on rohkem tõusnud ja ületavad tänavu II kvartalis isegi tööstusest väljamüügihinna taset (tabel 4). Või ekspordihind on aastaga tõusnud 28% (38.19 kr/kg), piimapulbri ekspordihind 16,2%. Juustu ekspordihind on tänavu 10,5% ja lõssipulbril 7,5% kõrgem kui aasta tagasi.

Tabel 4

Tööstusest väljamüügi-, ekspordi ja jaehindade muutus Eestis 2003-2004. aastail
(kvartali keskmine, kr/kg, piimal kr/l)

	Tööstusest väljamüügihind/ekspordihind				Jaehinnad kauplustes		
	II kv 2002	II kv 2003	II kv 2004	sept 2004	II kv 2003	II kv 2004	sept 2004
Piimapulber	33.78/ 33.27	31.55/ 30.52	34.65/ 35.46*	37.63/ ...	x	x	x
Lõssipulber	29.98/ 25.56	25.00/ 24.69	27.80/ 26.53*	29.56/ ...	x	x	x
Juust Edam	48.50/ 38.75	41.43/ 38.41	43.72/ 42.46*	43.53/ ...	72.19	76.25	78.51
Või	31.80/ 28.63	30.04/ 29.83	36.21/ 38.19*	41.88/ ...	43.93	54.41	59.72
Piim 2,5%	5.44	4.38	5.27	5.39	6.64	7.80	7.94
Piim 3,5%	6.11	5.67	5.75	6.01

*ekspordihind on I poolaasta keskmine

Tabel 5

Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2001 –2003. aastal
(kvartali keskmine, kr/kg)

	II kv 2002	II kv 2003	II kv 2004	sept 2004
PIIMAPULBER				
Holland	37.84	37.78	40.52	39.74
Saksamaa	38.53	39.01	40.06	39.90
USA keskmine	44.95	33.66	41.29	37.04
LÕSSIPULBER				
Holland	28.66	30.07	31.14	30.82
Saksamaa	28.98	30.11	31.37	31.37
USA keskmine	34.12	24.57	24.37	23.89
VÕI				
Holland	46.80	47.11	47.25	47.25
Saksamaa	46.27	47.35	47.10	47.17
USA keskmine	41.20	33.59	58.20	51.81
JUUST				
Saksamaa, Gouda	50.38	46.19	44.12	44.75
USA, Cheddar	45.70	53.84	62.90	58.01

Maailmaturuhindade osas toimusid II kvartalis üsna järsud muutused, seda põhjustas piimatoodete pakkumise vähenemine maailmaturul seoses eelneva perioodi põuakahjustustega Okeaanias. II kvartali järske hinnatõuse peegeldavad USA keskmised piimatoodete tootjahinnad, mis aastaga kallinesid võil 73%, piimapulbril 23% ja juustul 17%, kuid lõssipulbri osas toimus nõrk langustrend (tabel 5). Suuremates EL piimandusriikides Hollandis ja Saksamaal jäi aastane pulbrite hinnatõus vahemikku 2,7...7,3%, kuid või ja juust isegi veidi odavnesid. Kui aasta tagasi olid USA hinnatasemed madalamad Hollandi ja Saksamaa hindadest, siis tänava II kvartalis ületas USA need tasemed või osas 23%-ga ja juustu osas 43%-ga. Lõssipulbri hinnatase on USA-s endiselt ligikaudu 20% madalam Saksamaa ja Hollandi tasemest.

Piima kokkuostuhind oli 2004. aasta II kvartalis Euroopa Liidus keskmiselt 4.27 kr/kg (2003 - 4.47 kr/kg, 2002 – 4.65 kr/kg, 2001 – 4.91 kr/kg, 2000 – 4.57 kr/kg). Alljärgnev tabel 6 annab ülevaate Euroopa Liidu suuremate piimatööstuste kokkuostuhindadest, aga ka Eesti lähiriikide hindade tasemetest. Siit on näha, et EL suurtööstuste piima kokkuostuhinnad on sel aastal madalamad kui aasta tagasi ning piima kokkuostuhind Eestis on jõudnud EL suurtööstuste tasemetele juba üsna lähedale. Madalamad piima kokkuostuhinnad on Leedus ja Lätis, kuid ka need on tõusutrendil.

Tabel 6

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes, Eesti lähiriikides ja Uus-Meremaal (kr/kg)

	2003 august	2004 mai	2004 juuni	2004 juuli	2004 august
Suurtööstused*					
Nordmilch (Saksamaa)	4.35	4.17	4.17	4.17	4.48
Arla Foods (Taani)	4.74	4.41	4.41	4.41	4.41
Danone (Prantsusmaa)	5.27	4.18	4.23	4.85	5.18
Campina (Holland)	4.84	3.89	3.89	4.03	4.60
Arla Foods (Rootsi)	4.81	4.47	4.46	4.43	4.43
Suurtööstuste keskmine EL-is	4.87	4.19	4.23	4.41	4.71
Riigid					
USA	4.91	6.63	5.65	4.73	4.49
Uus-Meremaa	2.44	2.56	2.35	2.40	2.45
Saksamaa, <i>rasv 3,7%, valk 3,4%</i>	4.34	4.20	4.19	4.22	4.33
Soome, <i>rasv 4,3%, valk 3,3%</i>	5.54	4.69	4.83	5.43	5.61
Läti, <i>rasv 4,0%, valk 3,3%</i>	2.25	3.05	3.05	3.06	3.12
Leedu, <i>rasv 4,0%, valk 3,2%</i>	1.77	2.55	2.64	2.59	2.58
Eesti, <i>rasv 3,8%, valk 3,2%</i>	2.68	3.85	3.85	3.71	3.71

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

Allikad: LTO, ZMP, EKI

Toorpiima kallinemine ja kokkuostuhinna püsimine kõrgel tasemel on kaasa toonud ka tuntava piimatoodete **jaehindade** tõusu. Teatud osa hinnatõusus on piimatööstuste parematel ekspordivõimalustel pärast Eesti liitumist EL-ga, millega seoses hinnasurve siseturul vähenes. EL-ga liitumismõju on eriti tunda või ja juustu jaehindades. Kui aastaga on piimatooted kauplustes kallinenud 5,6...23,9% vahemikus, siis enim kallines või. Tänavu II kvartalis oli või jaehind kauplustes keskmiselt 54.41 kr/kg ning septembriks on teistest piimatoodetest kiireim hinnatõus viinud või jaehinna juba 59.72 kr/kg tasemele. Ka I kvartaliga võrreldes oli kiireim või hinnatõus (6,7%). Juust kallines samal perioodil 1%, kuid teiste piimatoodete kallinemine oli alla 1%. Juustu jaehind tõusis aastaga 3% ning II kvartalis maksis Edam-tüüpi juust kauplustes keskmiselt 76.25 kr/kg. Septembriks lisandus Edam-tüüpi juustu jaehinnale veel 3%.

Joogipiim kallines Eesti kauplustes aastaga 17,5%, kuid peamine hinnatõus jäi siiski eelmise aasta IV ja tänavuse aasta I kvartalis. II kvartalis ja edasi septembrini on joogipiima jaehind püsinud üsna stabiilselt 7.80-7.95 kr/l vahemikus. Teistest linnapiimatoodetest on aastaga kiiremini kallinenud koor: kohvikoor 13% ja hapukoor 7%, mis jätkasid kallinemist ka suvekuudel vastavalt 4,8% ja 8,9%.

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna supermarketites enamasti kõrgemad kui uutel EL liikmesriikides, kuid madalamad vanade EL riikide pealinnade suurte kaupluste hindadest (tabel 7). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on võimalik osta odavamalt kui Tallinnas, sest Eestis puudub antud tootegrupis konkurents kohalike tootjate poolt.

Tabel 7

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 31. mai-6. juuni 2004.a
(kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või,80- 82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvi- koor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Ehrmann Fruttagut maasika- jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	8.80	11.40	75.09	3.73	17.00	8.70	3.65	201.30
Riia	7.75	11.28	58.03	6.81	18.56	8.46	3.29*	231.88
Vilnius	9.61	10.74	65.66	7.34	18.31	13.41	3.49	118.70
Varssavi	7.22	8.51	50.59	4.50*	13.91	7.76	2.80*	97.89
Praha	9.03	10.85	57.89	7.46	3.85*	9.92*	3.73	x
Budapest	9.98	17.63	73.92	x	4.33*	11.79	x	x
Helsingi	10.27	17.68	121.42	9.54*	24.15	15.59	x	211.23
Berliin	8.61	10.64	75.10	x	30.04	9.40*	4.07	102.80
Amsterdam	11.42	14.14	98.18	15.49	20.18	8.92	5.79	165.85
Stockholm	12.18	18.53	107.74	10.47*	24.19	21.07	x	150.98

***Riia:** Mertingeri jogurt; **Varssavi:** kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha:** virsikujogurt 150g, ümberarvutus maitsestatud jogurt 150g; **Budapest:** piim 2,8%, virsikujogurt 150g, maitsestatud jogurt 200g; **Helsingi:** kohvikoor 19%; **Berliin:** maitsestatud jogurt ümberarvestus 150g; **Stockholm:** kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Väliskaubandus

2004. aasta II kvartalis toimus piimatoodete väliskaubanduses pööre tagasi endistele arengusuundadele, mil eksport kasvas impordist kiiremini. Poolteist aastat enne EL-ga liitumist oli tendents muutunud vastupidiseks ning ekspordikäive isegi langes. Põhjuseks oli pulbrite ja võiimpordi mitmekordne suurenemine. Kui 2003. aastal suurenes impordikäive 1,8 korda ning eksport samal ajavahemikul vähenes 6%, siis tänavu II kvartalis oli ekspordikäibe kasv I kvartali suhtes 1,7-kordne ja impordikäive vähenes 37%. Tänavu I poolaastal suurenes piimatoodete ekspordikäive 2003. aasta sama perioodi suhtes 38,1% ja impordikäive 28,5%. Ekspordikäibe kiirema kasvu tulemusel suurenes taas ka kaubavahetuse positiivne saldo (37%, +115 mln kr), ulatudes 360 miljoni kroonini (I pa 2003 – 245 mln kr).

Väliskaubakäibe kasv saavutati nii tänu kaubakoguste suurenemisele kui kõrgematele hindadele. Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2004. aasta I poolaastal 25,1 % (2003 I pa - 20,6%) põllumajandussaaduste koguekspordist ja import 5,7% (2003 I kv – 5,4%) koguimpordist.

Alates 1. maist 2004, peale liitumist Euroopa Liiduga, peetakse väliskaubanduse osas arvestust kahes osas: Euroopa Liidu sisene kaubavahetus (intrastat) ja kaubavahetus väljapoole Euroopa Liitu ehk kolmandate riikidega (ekstrastat).

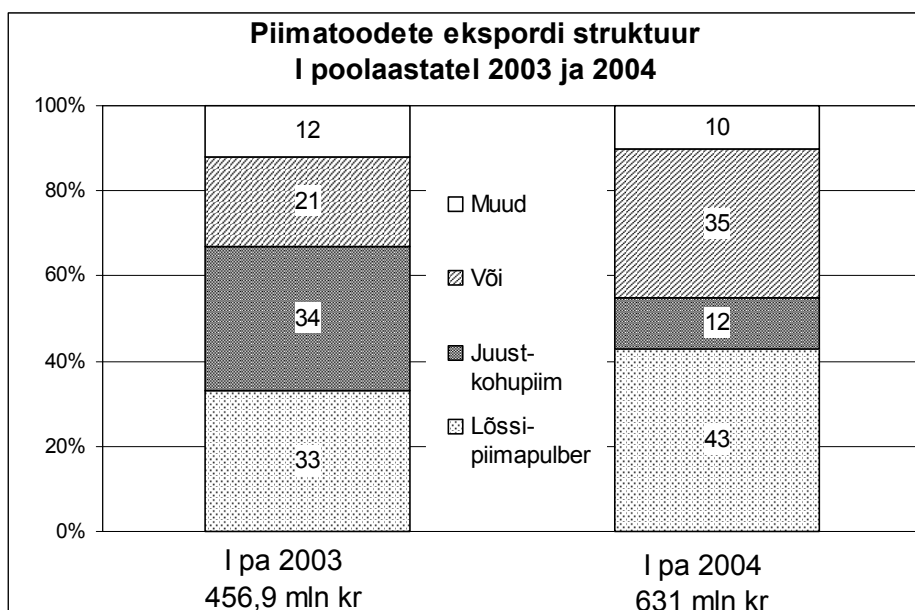
Piimatoodete rahaline **eksport** suurenes 2004. aasta esimesel poolaastal 38,1% ehk 174,1 miljoni krooni võrra võrreldes eelmise aasta sama perioodiga ning ulatus 631 miljoni kroonini (tabel 8). Ekspordikäive on kasvanud pulbrite ja või ekspordimahtude suurenemise ning ekspordihindade tõusu tulemusel. Tähtsamad eksporditüübid olid piima- ja lõssipulber (43% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, joonis 3), või (35%) ja juust (12%). Koguliselt suurenes esimesel poolaastal võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enam või (+87%) ja pulbrite

Tabel 8

Piimatoodete põhieksport I poolaastail 2003 – 2004

	I poolaasta 2003			I poolaasta 2004			Ekspordikoguse muutus 2004/03 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1506,6	16831,5	11.17	2178,7	23962,5	11.00	44,6
Kondenseeritud piim, pulber	5857,2	149738,2	25.57	9328,6	272321,5	29.19	59,3
Hapendatud piimatooted	1269,0	21242,6	16.74	999,0	13147,1	13.16	-21,3
sh jogurt	623,8	9039,3	14.49	907,5	10911,2	12.02	45,5
Vadakutooted	262,0	1288,4	4.92	160,2	847,5	5.29	-38,9
Või ja piimarasvad	3105,0	94491,2	30.43	5813,4	218589,7	37.60	87,2
Juust, kohupiim	4079,2	154782,6	37.95	1771,0	74526,7	42.08	-56,6
Jäätis	811,2	18543,7	22.86	1281,1	27644,2	21.58	57,9
Piimatooted kokku	x	456918,2	x	x	631039,2	x	38,1*

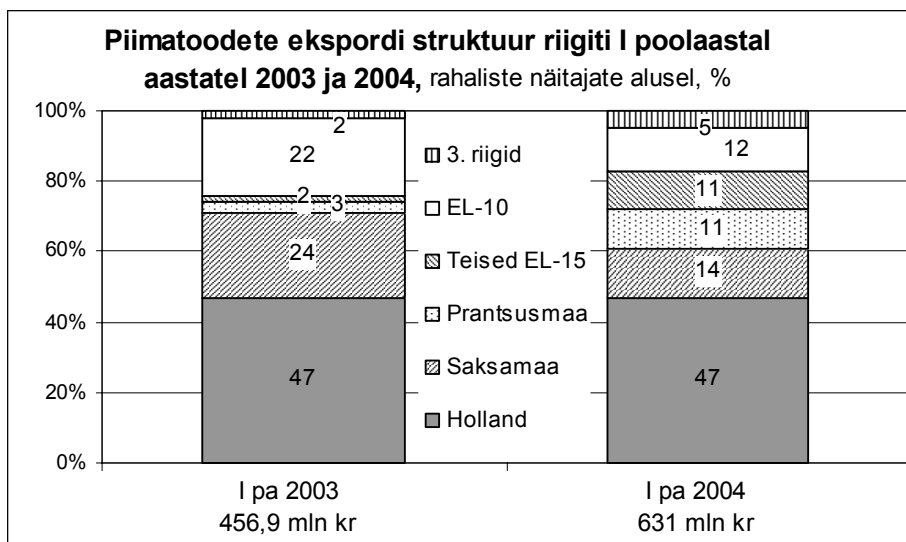
*ekspordikäibe muutus

(+59%, sh lõssipulbri +81% ja piimapulbri +66%) eksporditakse. Jäätist eksporditi mullusest 58% enam, kuid vähenesid juustu eksporditakse 57% ja hapendatud piimatoodete eksporditakse 21%. Juustu ekspordikogused on esimesel poolaastal olnud viimase 4 aasta väikseimad ning eksporditakse oli ka 4% väiksem juustu impordist samal perioodil. Kuid hapendatud piimatoodete grupis suurenes peale EL-ga liitumist märgatavalt jogurti eksporditakse. Käesoleva aasta esimese 4 kuuga eksporditakse jogurtit 524 tonni, järgneva 2 kuu jooksul aga 384 tonni. Kokku on tänava I poolaastal jogurtit eksporditakse 45,5% enam kui eelmise aasta samal perioodil. Jogurtit müüdi Soome (74% ekspordikogusest), Läti (18%) ja Hollandisse (8%). Jogurtit eksporditakse Eestist 10,4 korda enam kui Eestisse imporditakse.

Piimatoodete eksporditakse Eestist EL liikmesriikidesse moodustas I poolaastal 94,9% (598,6 mln kr) piimatoodete kogu väljaveost. Võrreldes möödunud aasta sama perioodiga suurenes tänava eksporditakse EL endistesse liikmesriikidesse (EL-15) ja vähenes uutesse liikmesriikidesse (EL-10). Eksporditakse EL-15-sse ulatus tänava 520,8 mln kroonini ja oli 46,8% suurem eelmise aasta ekspordikäibest. Eksporditakse EL-10-sse vähenes tänava I poolaastal aga 22% ja ulatus 77,8 miljoni kroonini (I pa 2003 - 99,6 mln kr). Väljaveo rahalisest käibest EL liikmesriikidesse oli EL-15 liikmesriigi osakaal 87% (I pa 2003 - 78%) ja EL-10-l 13% (I pa 2003 - 17,4%). Suurema osakaaluga eksporditakse sihtriikideks olid Holland (47%), Saksamaa (14,3%), Prantsusmaa (10,7%), Belgia (7,3%), Leedu (6,6%) ja Läti (3,6%). EL endistesse liikmesriikidesse eksporditakse põhiliselt võid ja pulbreid, vähem juustu ja jogurteid. Uutesse liikmesriikidesse eksporditakse enam jäätist, kondenseerimata piima, vähem juustu ja hapupiimatooteid.

Eksporditakse väljapoole Euroopa Liitu moodustas piimatoodete kogu ekspordikäibest 5,1% (32,4 mln kr) ning peamiselt veeti kolmandatesse riikidesse pulbreid (5,5% pulbrite eksporditakse rahalisest käibest), juustu (8%) ja võid (6,4%). Suurema osakaaluga sihtriigid olid Tai (44% 3.riikide ekspordikäibest), Venemaa (29%) ja USA (16%).

Tabel 9

Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes I poolaastal 2004.a
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor		Lõssi-piimapulber		Hapupiima-tooted		Või, piimarasvad		Juust, kohupiim	
2003 – 1507 t		2003 – 5857 t		2003 – 1269 t		2003 – 3105 t		2003 – 4079 t	
2004 – 2179 t		2004 – 9329 t		2004 – 999 t		2004 – 5813 t		2004 – 1771 t	
Läti	43	Holland	61	Soome	71	Holland	40	Leedu	37
Holland	22	Saksamaa	20	Läti	21	Prantsusmaa	18	Holland	27
Saksamaa	21	Prantsusmaa	6	Holland	7	Belgia	16	Taani	8
Taani	7	Tai	5	Teised	1	Saksamaa	8	Venemaa	8
Teised	7	Teised	8			Itaalia	4	Saksamaa	6
						Teised	14	Soome	5
								Ungari	4
								Teised	5

Piimatoodete **import** rahalises väärtuses oli 2004. aasta I poolaastal 28,5% (+59,3 mln kr) suurem kui eelmise aasta samal perioodil ning ulatus 270,9 miljoni kroonini (tabel 10). Piimatoodete impordikäibest 95,9% (259,7 mln kr) moodustas sissevedu EL liikmesriikidest ja 4,1% (11,2 mln kr) sissevedu väljastpoolt EL ehk kolmandatest riikidest. Tänavu on suurenenud piimatoodete impordikäive Euroopa Liidu uutest liikmesriikidest ning vähenenud EL endistest liikmesriikidest ja kolmandatest maadest.

Piimatoodetest imporditi enam võid ja juustu, mis moodustasid impordikäibest vastavalt 29% ja 28%. Samas jäi või impordikogus eelmise aasta sama perioodi tasemele, kuid hind oli neljandiku võrra kõrgem aastatagusest (26.64 kr/kg). Juustu impordikogus suurenes tänavu aga 51%, kuid hind langes 5% (40.53 kr/kg). Juustudest tuuakse Eestisse põhiliselt naturaaluustu (84%importjuustu kogusest) ning juustuimport Leedust ületas tänavu I poolaastal 1,7-kordselt

eelmise aasta sama perioodi kogust. See tähendab, et importjuustude turuosa Eesti turul suureneb pidevalt ja jõudsalt. Pulbrite sissevedu vähenes poole võrra ja osakaal impordikäibes langes 12%-le eelmise aasta 28%-lt. Tänavu on kiiresti kasvanud toorpiima ja lõssi sissevedu, ulatudes kogumahu 4184 tonnini (I pa 2003 – 472 t). Sealjuures tõid Eesti piimatööstused I poolaastal Lätist ümbertöötlemiseks lõssi 1055 tonni ja toorpiima 2477 tonni ning Leedust üle 6%-lise rasvasusega piima 567 tonni.

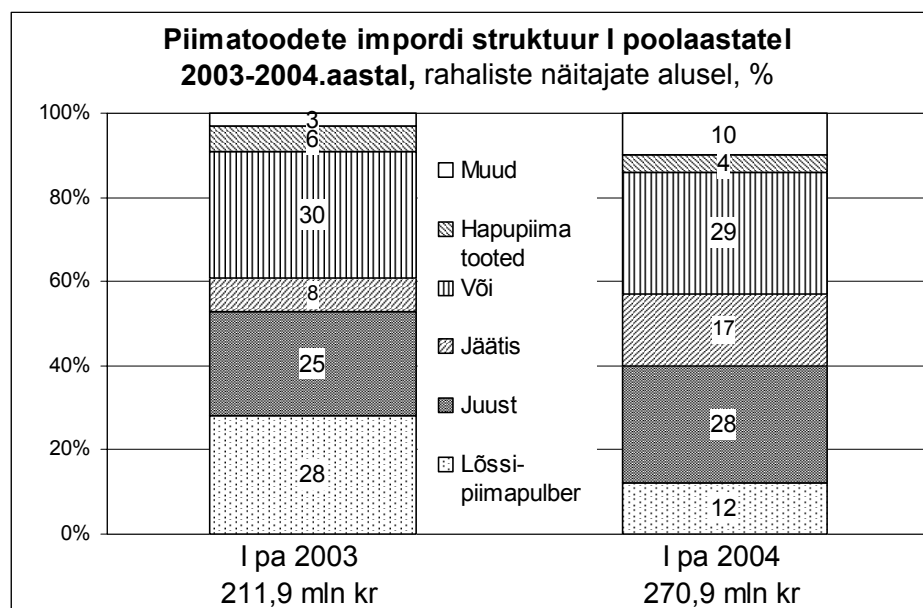
Tabel 10

Piimatoodete põhiimport I poolaastatel 2003 ja 2004

	I poolaasta 2003			I poolaasta 2004			Import- koguse muutus 2004/03 +,- %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	472,1	8154,9	27.07	4184,2	24005,5	5.74	8,7korda
Kondenseeritud piim, pulber	3133,4	60251,2	19.23	1625,1	33257,2	20.46	-48,1
Hapendatud piimatooted	650,1	12022,9	18.49	575,7	11127,3	19.33	-11,6
sh jogurt	95,4	2215,3	23.22	87,7	1909,1	21.77	-8,1
Vadakutooted	2,1	36,6	17.43	311,8	3508,2	11.25	...
Või ja piimarasvad	2946,5	62819,3	21.32	2945,8	78484,4	26.64	0,0
Juust, kohupiim	1224,2	52130,3	42.58	1842,3	74673,9	40.53	50,5
Jäätis	505,6	16436,4	32.51	639,0	45840,9	71.74	26,4
Piimatooted kokku	x	211851,6	x	x	270897,4	x	28,5*

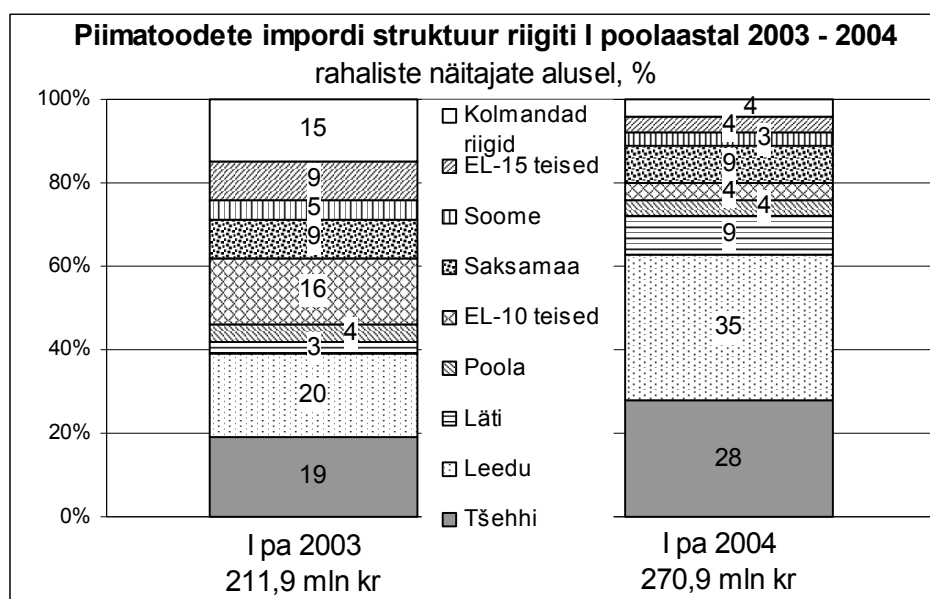
*impordikäibe muutus

Joonis 5

Riikidest suuremad impordipartnerid olid Leedu, Tšehhi, Läti ja Saksamaa, kust on pärit vastavalt 35%, 28%, 9% ja 9% piimatoodete impordi rahalisest käibest (joonis 6). Import Euroopa Liidu endistest riikidest (EL-15) on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 13% (-6,3 mln kr) väiksem ning nende riikide osakaal piimatoodete koguimpordis on langenud 16%-le eelmise aasta 23%-lt. Suuremad EL-15 impordiriigid olid Saksamaa ja Soome. Import uutest EL liikmesriikidest (EL-10) on samas suurenenud 65% (+85,3 mln kr) ning osakaal väliskaubavahetuses on tõusnud 80%-le eelmise aasta 62%-lt. Nendest riikidest, peamiselt Leedust, Lätist, Tšehhist ja Slovakiast (tabel 11) imporditi tänava I poolaastal 98% piima, 89% pulbrit, 52% hapupiimatoodete, 76% või, 87% juustu-kohupiima ja 81% jäätiste kogusest.

Joonis 6

Tabel 11

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes I poolaastal 2004
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piim kondenseerimata		Lõssi-piimapulber		Või, piimarasv		Juust, kohupiim		Jäätis	
2003 – 472 t		2003 – 3133 t		2003 – 2947 t		2003 – 1224 t		2003 – 506 t	
2004 – 4184 t		2004 – 1625 t		2004 – 2946 t		2004 – 1842 t		2004 – 639 t	
Läti	84	Tšehhi	41	Tšehhi	67	Leedu	61	Leedu	73
Leedu	14	Slovaki	21	Norra	10	Läti	13	Soome	17
Saksamaa	2	Leedu	17	Saksamaa	8	Tšehhi	11	Läti	8
		Ungari	7	Leedu	6	Saksamaa	7	Teised	2
		Saksamaa	3	Island	4	Poola	3		
		Poola	3	Sloveenia	3	Teised	5		
		Teised	8	Teised	2				

Piimatoodete import kolmandatest riikidest ulatus 2004. aasta I poolaastal 9,6 miljoni kroonini, mis on 69% vähem eelmise aasta sama perioodi käibest. Väljastpoolt Euroopa Liitu imporditi piimatooteid Eestisse tänavu ainult kahest riigist: Norrast (72% nende riikide impordikäibest Eestisse) ja Islandist (28%). Imporditi 420 tonni võid ja Norrast ka 0,5 tonni juustu.

Maailmaturg

2004. aastal on piimatoodete maailmaturg mõnevõrra elavnenud ja maailmatootodete hinnad tõusnud. Maailmaturgu on mõjutanud eelmise majandusaasta põuakahjustuste järelmõju Okeaanias, maailmatootodete (või, lõssipulber jms) varude vähenemine, piimatootmise üldine vähenemistendents maailmas ja EL uudest põllumajanduspoliitikast tulenevad ümberkorraldused piimatoodete interventsiooniostudes ja eksporditoetuste maksmisses.

Prognooside kohaselt toodetakse maailmas 2004. aastal kokku 612,1 miljonit tonni (2003.a 609,1 t, tabel 12) piima, sh lehmapiima 514 miljonit tonni (2003.a 512,7). Ülekaalukam kasv on nendes piirkondades, kus nõudlus kohalikel turgudel kasvab, nt Ida- ja Lõuna-Aasias ning Ladina-Ameerikas. Ida- ja Lääne-Euroopas, Põhja-Ameerikas ning Okeaanias prognoositakse piimatoodangu vähenemist. Seega on neis riikides, kus tootmine on siseturunõudlusest suurem, eelkõige Euroopas, ekspordivõimalused soodsad ka lähitulevikus.

Tabel 12

Lehmapiimatoodang maailmas, mln t

	2001	2002	2003	2004 progn.
Põhja-Ameerika	93,0	95,1	95,3	95,4
Aasia (Hiina, Jaapan, India, Aasia osa SRÜ riigid)	66,0	69,0	71,2	73,0
EL-15	121,6	121,9	122,1	120,7
Kesk- ja Ida-Euroopa	31,7	32,2	32,6	33,0
Venemaa, Ukraina, Euroopa osa SRÜ riigid	51,6	53,0	53,0	52,5
Okeania (Uus-Meremaa, Austraalia)	23,9	24,5	24,9	25,7
KOKKU Maailmas	495,8	505,7	512,7	514,0

Allikas: ZMP, FAOSTAT, rahvuslikud statistikad

Euroopa Liidus on piimavarumine vähenenud ja vähenemine peaks jätkuma ka sügis-kuudel, kuid edaspidi on oodata tootmismahu tõusu. Samas püsivad kokkuostuhinnad madalal tasemel – EL suurtööstuste keskmine 4.20-4.40 kr/kg. Saksamaal on keskmine tootjahind langenud 4.00-4.20 kr/kg tasemele ja tootjate kinnitused ei kata hind enam piimatootmise kulusid. Hinnatõusuks aga võimalusi ei ole, sest lepingud suurtööstustega on sõlmitud majandusaasta lõpuni madalate hindadega ja konkurents turul on tugev. Hinnasurvet avaldavad ka kaubandusketid, kes ostavad piimatooteid interventsioonihinnast lähtuvalt madalala hinnaga.

Siiski oli olukord EL siseturul suhteliselt hea tänu ekspordivõimaluste suurenemisele maailmaturul. Peale suuri põuakahjustusi Austraalias ja Uus-Meremaal sealt piimatooteid praegu maailmaturule olulistest kogustest ei jõua ning oodatust väiksem piimapakkumine oli I poolaastal ka USA-st. EL oli suvekuudel mõnede toodete osas ainus pakkuja välisturgudel. EL ekspordi-

numbrid ületavad eelmise aasta omi eriti värskete piimatoodete ja pulbrite osas. Juustu osas on kasv eelmise aasta suurte koguste taustal väiksem. Paranevate eksporditingimuste tõttu on nõudlus ekspordilitsentside järele suur, eriti juustu osas - nt laekus juulis juustu litsentsitaotlusi USA-sse 2 korda ja Venemaale 45% tavalisest rohkem.

Ka EL siseturul on või ja piimapulbri hinnad tõusnud ning veidi on paranenud ka juustu hind. Või ja lõssipulbri tootmine on märkimisväärselt vähenenud ning lõssipulbrit müüakse praegu sekkumisladudest rohkem välja kui ostetakse sisse. Hinnad püsivad siiski suhteliselt stabiilsena, sest piimatoodete pakkumise vähenemist ja senini madalal püsinud hindade tõttu suurenenud nõudlust on kaetud varude arvelt.

Lõssipulbri varud vähenesid augusti lõpuks 133,1 tuhande tonnini ning vähenemine eelmise aasta sama aja seisult oli 27%. Lõssipulbri interventsioonivarudest paikneb 35% Suurbritannias, 32% Iirimaa ja 27% Saksamaal.

Või varud interventsioonis ja eraladudes vähenesid augustiks samuti. Interventsioonivarud vähenesid augusti lõpuks 162,7 tuhande tonnini eelmise aasta sama aja 217,5 tuhandelt tonnilt, seega vähenemine oli 25%. Eraladustamise varud juuli suhtes veidi suurenesid, kuid eelmise aasta sama seisu suhtes vähenesid 28% 112 tuhande tonnini. Või interventsioonivarudest paiknes 30% Iirimaa, 28% Hispaanias ja ülejäänud riikides 7-8% riigi kohta. Eraladustamise varudest 29% oli Hollandis, 18% Prantsusmaal ja Saksamaal, 16% Iirimaa, 11% Belgias ja Tšehhis.

1. juulil 2004 langetati interventsiooni kokkuostuhinda võile 7% ja lõssipulbrile 5%. Selle tulemusel vähenesid interventsioonikokkuostu kogused ja ka piimavarumine tööstustes ning EL piimaturg tasakaalustus silmnähtavalt. Perioodil 1.09.2004 – 1.03.2005 interventsiooni ostu ei toimu.

Piimaturu olukorra paranemise tõttu on Euroopa Komisjon saanud alandada eksporditoetusi. Või ja lõssipulbri puhul (masstoodanguna) rakendatakse nüüdsest eksporditoetuse saamiseks pakkumismenetlust. Ka sekkumislaost väljamüüki korraldatakse edaspidi pakkumismenetluse teel. Muudetud on kasutustoetuse määrasid ning või ja lõssipulbri laost väljamüügiga seotud tähtaegasid. Juustu ekspordilitsentside suurenenud taotluste tagajärjel langetati 29. juulil kõikide juustude toetusmäärasid 6,5% ning USA-sse eksporditavatele juustude puhul on eksporditoetuse määraks 0%.

Euroopa Liit kasutas üheksandal GATT-aastal, mis lõppes 2004. aasta keskel, eksporditoetustega piimatoodete ekspordikvoote suuremas mahus kui aasta tagasi. Eksporditoetusteks kulutati kokku umbes 1,61 mlrd eurot. Keskel läbi arvestati EL-is iga 100 kg eksporditud toodangu kohta 90 eurot toetusi ja sellega 5 eurot vähem kui aasta tagasi, aga 18 eurot enam kui 2 aastat tagasi.

Võid eksporditi EL-st 2003/04. aastal alates Uruguai voo kokkulepete jõustumisest suurimas koguses, 353000 tonni, mis on 88% kvoodikogusest. Või eksporditi 2003.a juulist 2004.a juulini oli viimase 20 aasta suurim, eksporditi 20% EL-s toodetud võist. Lõssipulbrit viisid eksporditöörid välja lubatud kvoodist 94%, kokku 257000 tonni, muid piimatooteid 854000 tonni

ehk 89% kvoodist. Lössipulbri eksport EL-st oli 17% suurem kui aasta tagasi. Juustul ekspordil kasutati ära 100% kvoodist, väljavedu 321000 tonni, mis oli vaid 1% suurem kui eelmisel müügiaastal.

Lähiriikide piima ja piimatoodete jaeturul on tänu Lidli keti laienemisele toimunud suuri muutusi. Näiteks Taanis on Saksamaa piima müügikäive juba ligikaudu 1,7 miljardit krooni (0,8 mlrd DKK).

Saksamaa piimatööstused tugevdavad oma positsioone Euroopa turul veel sellega, et uuest aastast liituvad 2 suurt piimatööstust Nordmilch ja Humana Milchunion, mis mõlemad asuvad Põhja-Saksamaal ja on tootjate omanduses. Nende liitumisel tekib Euroopa suuruselt kolmas piimatööstus Rootsi-Taani Arla Foodsi ja Prantsuse Lactalise järel. Liitunud piimatööstus ostab kokku 6,6 mlrd kilo toorpiima, selle aastane müügikäive on üle 50 mlrd krooni ja töötajaid on üle 7000.

USA-s on piimatoodang aasta esimesel viiel kuul vähenenud ja arvatakse, et piimatoodangu langus jätkub ka suvekuudel. Piimatoodangu vähenemisele on kaasa aidanud ka spetsiaalne toetusprogramm MILC (Milk Income Loss Contract - Piima sissetuleku kaotamise leping), mis peagi lõpeb. USA piimatootjatel ei õnnestunud seda 2005. aasta septembrini pikendada. Programmi raames maksti piimatootjatele toetust kui piima hind oli madal. Programmi jooksul maksti piimatootjatele 2 mlrd USD ehk ligikaudu 25 mlrd krooni toetusraha. 2004. aasta kokkuvõtteks prognoositakse siiski piimatoodangu mahtu 2003. aasta tasemel ning 2005. aastaks taas mõningast suurenemist. 2004. aasta lõpuks prognoositakse piimalehmade arvu langust mullusega võrreldes 1%. USA Taluliit püüab aga novembris hakata uuesti oma poliitikuid mõjutama, et programm jätkuks.

USA Põllumajandusministeeriumi (USDA) piima keskmise hinna prognoos 2004. aastaks on 4.30-4.50 kr/kg, mis oleks ligi 30% kõrgem kui 2003. aastal.

USA piimaturg jääb üsna pingeliseks ka järelejäänud aasta jooksul. Võrreldes möödunud aastaga vähenesid juustu varud olenevalt sordist 6-9%. Juustu tootmise buum tekitas lõssi püsiva ülekülluse, vähendades samas piimapulbri varusid. Keskmised juustu hinnad olid juunis umbes 53.20 kr/kg. Hiljuti teatas USA Tööstus- ja Statistika Büroo, et piimatoodete tarbijahinnaindeks on tõusnud mais 6,8% (aprillis 4,9%). Sellel tasemel on tarbijahinnaindeks ligi 12% kõrgem kui aasta tagasi. Järsk tõus toimus paari viimase kuu jooksul ka kokkuostu- ja hulgihindades. Piimatoodete jahinnatõusu oodatakse sel aastal 6-10% võrreldes mullusega.

Uus-Meremaa eksportis möödunud aastal osasid piimatooteid enam kui tootis, millega oli võimalik varusid vähendada. Uus-Meremaa AS Fonterra on viidanud, et nad katsid varem sõlmitud lepinguid lisaostudega Lõuna-Ameerikast, USA-st ja Euroopast.

AS Fonterra on korrigeerinud 2003/04 hooaja piima kokkuostuhinna prognoosi, tõstes seda 3.55 kr/kg-lt (4,15 NZD/100kg) 3.62 kr/kg-le (4,23 NZD/100kg) ning ühtlasi parandas ka kokkuostuhinna prognoosi 2004/05 aasta hooaja kohta 3.00 kr/kg-lt (3,50 NZD/100kg) 3.30 kr/kg-le (3,85 NZD/100kg). Tuginedes esimehe Henry van der Heydeni ütlustele oli mõlema prognoosiparanduse taga kõrgemad tarbijahinnad ja soodsam valuutakurs. Alates märtsi lõpust

on Uus-Meremaa dollar (NZD) hakanud tasapisi USA dollari suhtes langema. Tõenäoliselt hoia-
vad paljud importöörid end Uus-Meremaa uue sesooni pakkumiste ootuses ja arvestavad asja-
oluga, et praeguseni tõusnud hinnad hakkavad alates oktoobrist jälle langema.

Argentiinas suurenes piimatootmine I poolaastal 20% eelmise aasta sama perioodiga
võrreldes. Piimapulbri tootmine ekspordiks suurenes nii tugevalt, et kuivatusvõimsused jõudsid
piirkoormuseni, mistõttu hakati arutlema, kas välismaine tarbimine stimuleerib tulevikus piima-
pulbri tootmisvõimsuste suurendamist.

Jaapan importis käesoleva aasta I poolaastal juustu 15,4% enam ja võid 59% vähem kui
2003. aasta I poolaastal.

Kokkuvõte

Tänavu esimesel poolaastal on **piima toodetud** 5,5% enam kui aasta tagasi ning piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** 9,2% suuremad, moodustades 84,1% piima kogutoodangust. Teises kvartalis täideti piimatootjate poolt 23,1% EL poolt määratud 1.04.2004 – 31.03.2005 perioodi piima tootmiskvoodist, sh 26,5% tarnekvoodist ja ainult 2,4% otseturustuskvoodist.

Väliskaubavahetuses taastus varasem trend – eksport suurenes impordist kiiremini, mis viis ka positiivse kaubavahetussaldo uuesti suurenemisele. Ekspordis suurenes väljavedu endistesse Euroopa Liidu riikidesse ja vähenes uutesse liikmesriikidesse, impordis suurenes sissevedu EL uuestest liikmesriikidest ja endistest vähenes. Kolmandatest riikidest on import vähenenud ning eksport nendesse riikidesse aga suurenenud. Piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad on võrreldes aastatagusega enamusele toodetele tõusnud, juustul langenud. Väliskaubavahetuse käibe kasv on saavutatud nii hindade tõusu kui ka kaubakoguste suurenemise tagajärjel.

Piima **kokkuostuhind** on Eestis tänavu esimesel poolaastal stabiliseerunud kõrgel tasemel ning tõusnud on ka piimatoodete **jae-** ja **hulgihinnad** nii sise- kui välisturul. Piimatoodete maailmaturu olukord on Euroopa Liidu piimatoodetele soodne väiksema pakkumise tõttu Okeaanias ja USA-s. Prognooside kohaselt püsib soodne konjunktuur maailmaturul ka selle aasta II poolel. Hinnad maailmaturul püsivad siiski suhteliselt stabiilsed. Senini on raskendatud eksport Venemaale, mille lahenemist ootavad EL liikmesriigid WTO läbirääkimistel sügiskuudel.